

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. jaanuar 1940. a.

Nr. 1

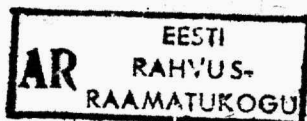
XVIII AASTAKÄIK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Fallinnas, Müürivahe tn. nr. 16.	1 lk. Kr. 40.—, ½ lk. Kr. 20.—,
Pooles aastas . . . . „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	¼ lk. Kr. 10.—, ⅛ lk. Kr. 5.—.
1923. aastak. . . . . „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Dokumentide kaotamise kuulutused
1924.—1935. a. à . . „ 2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	50 senti dokumendi pealt.
	Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Peaminister J. Uluots 50 a.	Lk. 3
Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1939. aasta tegevuse ülevaade	„ 5
Riigikohtu seisukohti kogukonnamaksu küsimuses	„ 12
Kirjandust	„ 15

KUULUTATAKSE MAKSVUSETAKS:

1. Mart Jaagu pg. Muts'i hobusepass, välja antud Jõgeva vallavalitsusest 21. dets. 1920. a. nr. 221 all.
2. Aleksander Kiissa hobusepass, välja antud Kunda vallavalitsusest 25. aug. 1936. a. nr. 228 all.

Omavalitsuse kantseleimargid

25-sendilised

on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

büroost

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis- tegeliste Asutiste Kindlus- tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Põhi-tagavarakapital ja reservid
ületavad Kr. 1.000.000.—.**

**Suurem ja edurikkam kodumaa
KINDLUSTUSETTEVÕTE**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 35
Telef. 3-44 ja 16-12.

Peaesindused: Tallinnas, Rakveres,
Võrus, Viljandis, Pärnus, Tõrvas, Kures-
saares ja Petseris.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu

Ehitus ja Kodukaunistamisnõuande Talitus

valmistab

eelprojekte, projekte ja kavandeid vallamajade,
koolimajade, vanadekodude, lastekodude, haiglate
ja muude omavalitsusasutiste hoonete **ehitamiseks**,
ümberehitamiseks ja **parandamiseks**, nende
sisustamiseks ja **ümbruse kaunistamiseks**.

Tellimised palutakse adresseerida:

**Eesti Maaomavalitsuste Liidu Büroole — Tallinn,
Müürivahe 16—30.**

Peaminister prof. Jüri Uluots sai 13. skp. 50-aastaseks, mille puhul kõik maavanemad ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse liikmed — maakonna- ja vallaomavalitsuste nimel — käisid teda õnnitlemas.

Jüri Uluots kuulub Eesti riigi ja rahva juhtkonnas nende esimeste meeste hulka, kelle juhtimisel ja hooletel on tekkinud, kasvanud ja arenenud Eesti omariiklus, kelle töö ja tegevus on pühendatud Eesti paremale tulevikule.

Eesti maaomavalitsustegelaste pere on sügava lugupidamisega jälginud Tema tegevust, püüdeid ja võitlusi Eesti juhtivate meeste hulgas Eesti riigielu korraldamisel ja Eesti rahva juhtimisel läbi sündmusriikaste aegade kuni tänapäeva olustikuni. Meie oleme Temale erit süüralt tänulikud Tema sõbraliku ja tähelepaneliku suhtumise ning väärtuslike nõuannete eest omavalitsuste küsimustes ja algatustes. Tema teaduslike uurimuste tulemused aitavad heita valgust Eesti omavalitsuste arengu kaugesse minevikku. Oma ettekannetes, nii sõnas kui kirjas, prof. Jüri Uluots on korduvalt toonud esile uusi ja kandvaid juhtmõtteid omavalitsuste ideoloogiliste aluste rikastamiseks, aidanud rajada kindlalt alust laiaulatuslikule ja elujõulisele omavalitsuste korraldusele Eestis.

Peaminister prof. Jüri U l u o t s on sündinud 13. jaanuaril 1890. a. Läänemaal Kirbla vallas Uluste külas põllumehe pojana. Õppis Vanamõisa vallakoolis, Karuse kihelkonnakoolis, Pärnu linna koolis, Pärnu gümnaasiumis ja Peterburi ülikooli õigusteaduskonnas, mille lõpetas I järgu diplomiga. Jäeti 1916—1918 teadusliku stipendiaadina sama ülikooli juurde Rooma ja tsiviilõiguse alal professori ametile ettevalmistamiseks. Veebruaris 1918 kodumaale siirdunud, oli ta selle aasta lõpul ja 1919. a. alul rahukohunikuks ja kohtu-uurijaks Haapsalus, teotseades ühtlasi ka „Ühistöös“ ja organiseerides Vabadussõja alul kohalikku seljatagust.

1920. a. algusest peale prof. J. Uluots toimis Tartu ülikoolis Rooma õiguse dotsendina, oli 1924. a. veebruarist peale Eestimaa õiguse ajaloo professori kohustetäitjaks, 1925. a. sügisest peale erakorraliseks professoriks ja 1927. a. oktoobrist alates samal õppetoolil olnud korraliseks professoriks. Eestimaa õiguse ajaloo kõrval prof. J. Uluots on õigusteaduskonnas lugenud õiguse üldõpetust, Rooma õiguse ajalugu, tsiviilõigust ja õigusteaduse metodoloogiat, põllumajandusteaduskonnas pikemat aega agraarajalugu ja agraarõigust. Professor J. Uluots on olnud mitmeid aastaid õigusteaduskonna dekaaniks ja hiljem üliõpilasjade prorektoriks Tartus. Eesti Kõrgemas Sõjakoolis kauemat aega lugenud riigiõigust.

Ta on väga mitmel korral olnud teaduslikul otstarbel välismaale komandeeritud. Uurimisotstarbel ta on töötanud mitmel korral Skandinaavias, Lätis, Poolas, Saksas ja Austrias. Õppetegevuse kõrval ülikoolis J. Uluots oli 1922—1924 ühtlasi Riigikohtu tsiviilosakonna prokuröri abi kohustetäitjaks.

Teadusliku tegevuse kõrval J. Uluots on varakult hakanud teotsema ka Eesti poliitilises elus. Maarahva Liidu esindajana ta võttis aastatel 1919 ja 1920 osa Asutava Kogu tegevusest. Eriti tuleks mainida ta osavõttu Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra ja Eesti Vabariigi esimese põhiseaduse koostamisest. Hiljem ta oli Põllumeeste Kogude esindajana I, II ja IV Riigikogu liige, seades muuseumis 1922. a. kokku asun-

dusseaduse eelnõu, mis oli oluliseks materjaliks seadusele riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omandamiseks andmise kohta.

Võõrandatud maade endiste omanikkude petitsiooni puhul Rahvasteliidu nõukogule kaitses J. Uluots Vabariigi Valitsuse ülesandel tagajärjekalt Eesti maareformi, koostades mainitud petitsioonile kirjaliku vastuseletuse ja võttes sel otstarbel 1926. a. lõpul ja 1927. a. alul ette reisi Genfi ja Pariisi.

J. Uluots on pidevalt töötanud Kohtuministeeriumi vastavas komisjonis tsiviilseadustiku ja tsiviilkohtupidamise seadustiku alal, olles tsiviilseadustiku aruandjaks ja setletuskirja koostajaks.

Prof. J. Uluots on uue põhiseaduse üks silmapaistvamatel autoritel. Oli Rahvuskogu esimees, kus toimis uue põhiseaduse üldarvustajana. Valiti ka Riigivolikogu liikmeks. Riigivolikogu kokku tulles valiti ka selle esimeheks, missuguselt kohalt Vabariigi President läinud aasta oktoobris kutsus ta Peaministriks.

Prof. J. Uluots on olnud pikemat aega Akadeemilise Õigusteaduse Ühingu esimees selle asutamisest 1924. a. alates. Õigusteadlaste päevadel on ta esinenud tähelepanu äratanud ettekannetega, millede referaadid on trükitud ajakirjas „Õigus“. Edasi ta on olnud aastatel 1919—1920 päevalehe „Kaja“ vastutavaks toimetajaks ja Tartu-maa maanõukogu liikmeks. Aastast 1928 prof. J. Uluots on Eesti-Saksa vahekohtu liige. Aastatel 1922—1925 ta toimis Ev. Luteriusu Konsistooriumi ilmliku abipresidentina ja oli hiljem Ev. Luteriusu vaimuliku ülemkohtu liikmeks.

Ta on avaldanud rea põhjanevaid teauslikke töid kodumaa ajaloo, eriti meie õiguskorra ajaloo alal. Neist oleks nimetada „Grundzüge der Agrargeschichte Estlands“ ja „Eestlaste välislingud 13. sajandil“. Tema eriliseks harrastuseks on kuni viimase ajani olnud kodumaa vanema ajaloo uurimine, missugustel ainetel ta on tihti esinenud üksikasjalikumate ettekannetega.

Prof. J. Uluots on abielust Anette Tobber'iga, missugusest abielust on sündinud tütar Viia ja poeg Jüri-Eerik.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1939. aasta tegevuse ülevaade.

I. Liidu koosseis.

Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310 ja 1938, 43, 405, XII) § 15 ja Maakonnaseaduse (RT 1938, 43, 405) § 13 määravad samaselt, ühtviisi: „Oma tegevuse edukama ja otstarbekama korraldamise eest hoolitsemiseks ja oma ühiste huvide edustamiseks vallaomavalitsused koonduvad ühes maakonnaomavalitsustega maaomavalitsuste liiduks Vabariigi Valitsuse poolt antava põhikirja alusel.“ Maakonnaseaduse XI osaga jäeti Eesti Maaomavalitsuste Liit tegutsema senise põhikirja alusel kuni ümberkorralduseni Maakonnaseaduses ettenähtud alustel.

Seega muudeti Eesti Maaomavalitsuste Liit avalikõiguslikuks asutiseks ja sellesse koondumine tehti kohuslikuks kõigile maakonna- ja vallaomavalitsustele.

Aruandeaastal koondusid Eesti Maaomavalitsuste Liitu kõik 11 maakonnaomavalitsust ja algul 365 vallaomavalitsust, pärastpoole — valdade territoriaalse ümberkorralduse järele, mis teostati 1. aprilliks, — uuel moodustatud kõik 248 vallaomavalitsust.

II. Liidu tegevuse alused ja suund.

Aruandeaastal Liit tegutses senise põhikirja alusel, mis kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsusega 9. septembrist 1926 (RT 1926, 73) ja mille muudatused kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsustega 30. augustist 1927 (RT 1927, 82) ning 17. detsembrist 1930 (RT 1931, 2, 18), milline põhikiri, nagu tähendatud, jäeti Maakonnaseaduse XI osaga kehtima kuni Liidu ümberkorralduseni Maakonnaseaduses ettenähtud alustel.

Liidule antud kohuslik, avalikõiguslik iseloom tingis põhjalikke muudatusi Liidu senises ajutiseks kehtima jäetud põhikirjas. Seepärast, vastavalt muutunud olukorrale, koostati uus Liidu põhikirja eelnõu, mis Liidu nõukogu poolt 13. augustil 1938 kiideti heaks ja sama aasta 22. septembril esitati Siseministrile palvega — kanda see ette Vabariigi Valitsusele kehtimapanemiseks. Aruandeaastal Siseministeriumi poolt töötati põhikirja eelnõu ümber ja anti ümber töötatud kujul Liidu juhatusel tutvumiseks. Liidu juhatus kaalus Siseministeriumi poolt tehtud muudatusi põhikirja eelnõus, leidis osa neist otstarbetuks ja palus arvestada oma poolt esitatud põhikirja eelnõuga. Aru-

andeaasta lõpuks põhikirja lahendust veel ei saadud.

Senise põhikirja järgi Liidu tegevus oli aruandeaastal endistviisi suunatud maakonna- ja vallaomavalitsuste tegevuse ühtlustamise ja paremini korraldamise ning ülesannete edukamalt ja võimsamalt täitmise eest hoolitsemisele.

III. Seisukohavõtmisi seaduste ja määruste kavade kohta.

Aruandeaastal Liidu organite poolt vaadati ja arutati läbi, võeti ja esitati seisukohti ja arvamusi, parandusi ja täiendusi seaduste ja määruste kavade kohta, milledest olgu nimetatud järgmised:

1. Sotsiaalministeriumi poolt koostatud Pensioni seaduse põhjal kõrvaltöök loetavate teenistus- või töökohtade ja meil teenivate isikute nimestiku kava.

2. Teedeministeriumi poolt väljatöötatud Jalgrataste seaduse eelnõu.

3. Siseministeriumi poolt väljatöötatud Valla- ja Maakonnaomavalitsuste pitsatite määruste kavad.

4. Posti-telegraafi-telefoni valitsuse kavatsus maapostkontoreis pühapäevadel ära jätta raha-, paki- ja väärtsaadetiste talitused ning toimetada seal, ühisel alusel maakonna linnadega, kella 9—11-ni ainult liht-tähtsaadetiste talituse ja postimaksu ning tempelmaksusvahendite müüki.

5. Loodushoiu- ja Turismi-instituudi poolt algatud kava looduskaitse ja kodukaunistamise ülesannete täitmiseks linna- ja maavalitsuste juurde loodushoiu- ja turismikeskkomiteede ning vallavalitsuste juurde loodushoiu- ja turismi-komisjonide asutamise kohta.

6. Siseministeriumi poolt väljatöötatud Kogukonnamaksu kohuslaste normaal-liigituse ja kogukonnamaksu määramise kava.

7. Teedeministeriumi poolt koostatud 3 komplektilise algkooli hoone tüübiline eelprojekt.

8. Haridusministeriumi poolt koostatud Rahvamajade seaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu.

9. Siseministeriumi poolt koostatud Maakonnaomavalitsuse vapi ja lipu määruse kava.

10. Siseministeriumi poolt koostatud Vallavolikogude kodukorra kava.

IV. Omavalitsuste huvide kaitse.

1. Haridusministeerium palus Siseministri korraldust selleks, et maakonnaomavalitsuste arvepidamise määrus näeks ette erisummade eelarved kutsekoolide alal, mis olevat otseselt nõutav Kutseharidusliikude õppeasutiste seaduse (SK VI 1938, 1, 6) § 133 põhjal ja tingivat vastavate muudatuste tegemist ka maakonnaomavalitsuse eelarve nomenklatuuris. Ühtlasi Haridusministeerium teatas, et tema poolt olevat nimetatud seaduse § 133 teostamiseks juba tehtud vastavad korraldused, mis avaldatud Haridusministeeriumi Teatajas 1938 nr. 15 ja milliseid ei saavat ära muuta, sest nende korralduste tegemist nõudvat seadus.

Nende taotluste kohta esineti Siseministrile ettekandega, et Eesti Maaomavalitsuste Liidu poolt kehtimapanemiseks esitatud maakonnaomavalitsuste eelarve nomenklatuuri ja arvepidamise määruse kava on koostatud Maakonnaseaduse (RT 1938, 43, 405) eeskirjade järgi ja vastab nimetatud seaduse nõuetele. Selle kava järgi maakonnaomavalitsuse üldine eelarve moodustab ühise üldise terviku, millesse koondatakse maakonnaomavalitsuse poolt ülalpeetavate ja majandatavate kõigi asutite ja ettevõtete tulud ja kulud, grupeerituna iga asutise ja ettevõtte oma nimetusega eriossa erieelarveks, omaette tervikuks, ja jaotatuna seal liikide järgi paragrahvideks ja punktideks. Maakonnaomavalitsuse selliselt korraldatud eelarve ja arvepidamine võimaldavad täieliku ja selge ning üksikasjaliku ja täpse ülevaate nii maakonnaomavalitsuse kogu tuludest ja kuludest kui ka tema iga asutise ja ettevõtte nii üldistest kui eriotstarbelistest tuludest ja kuludest. Maakonnaomavalitsuse eelarve, arvepidamine ja aruanne näitavad selgesti ja täpselt, millised nimelt tulud ja kulud on määratud, palju ja milliseid talusid laekunud ning milleks neid kulutatud.

Seesuguse ülevaatlikkuse, selguse ja täpsuse juures erieelarvete nõudmine kutsekoolide erisummade alal tundub arusaamatuna, mõistmatuna. Kutsekoolide erisummade alal erieelarvete koostamise nõue järeldab iga kutsekooli eelarve, majandamise, arvepidamise ja majandamisest aruandmise lõhestamise senisest ühisest tervikust kaheks, mis kahekordistaks arvepidamise töö, segaks ja tumestaks ülevaadet kooli majandamisest ning raskendaks selle korraldamist ja juhtimist.

Maakonnaomavalitsuse poolt ülalpeetavatel asutistel puuduvad juriidilise isiku õigused, milletõttu nad ei saagi iseseisvalt majandada; nende majandamist peab korraldama ja juhtima või teostama vahetult maaomavalitsus, kes eestkätt ise on huvitatud oma asutiste heakorrast ja tegevuse edukusest ning kannab selle eest ka otsest vastutust. Maakonnaomavalitsuse poolt ülalpeetavad kutsekoolid on samasugused tema asutised; kui muud koolid ja muud asutised. Üldised eeskirjad maakonnaomavalitsuse asutiste ja ettevõtete majandamiseks, eelarvete ja aruanete koostamiseks on antud Maakonnaseadusega (§ 155—157, 194—212), mis näeb ette selleks ka määruste ja juhtnõude andmise (§ 198 ja 231).

Haridusministeerium põhistab oma nõudmise — kutsekoolide erisummade alal eraldi eelarve koostamiseks — Kutseharidusliikude õppeasutiste seaduse (SK VI 1938, 1, 6) § 133-le, millega on määratud omavalitsuse poolt ülalpeetava kutseharidusliku õppeasutise erisummadeks „õppemaksudest, töökodadest, põllumajapidamisest ja muudest tuluallikatest saadud summad“. Väljendus „muudest tuluallikatest saadud summad“ haarab igasugused tulud, ka need, mis maakonnaomavalitsus, peale loendatute, oma muudest allikatest saab ja kooli kuludeks tarvitab. Seaduse selline sõnastus ei õigusta ebaratsionaalselt lõhestama kaheks kutsekoolide senist terviklikku majandamist, eelarvet, arvepidamist ja aruandmist ning sellega raskendama, takistama ja halvama kutsekoolide majandamise edukust; pigemini see sõnastus õigustab järeldama, et kutsekooli kõigi tulude ja kulude kohta tuleb koostada ühine omaette erieelarve, nagu see ette nähtud maakonnaomavalitsuste eelarve nomenklatuuri ja arvepidamise määruse kavaga.

Esildatud asjaoludel Liidu juhatus palus panna kehtima maakonnaomavalitsuste eelarve nomenklatuur ja arvepidamise määrus sel kujul, nagu need Liidu poolt esitatud. Sisulised muudatused esitatud eelarve nomenklatuuris ja arvepidamise määruses rikuks nende süsteemipärasuse ja nõuaks nende ümbertöötamist.

Sellejuures Liidu juhatus pidas enese kohuseks tähendada, et Haridusministeerium oma korralduse andmisel, mis avaldatud „Haridusministeeriumi Teatajas“ 1938 nr. 15, ei pidanud tarvilikuks küsida enne Eesti Maaomavalitsuste Liidu, kui maakonna- ja vallaomavalitsuste keskorgani, arvamusi selle korralduse kohta, kas ja kuidas

see korraldus on üldse kokkukõlastatav maakonnaomavalitsuste üldise asjaajamise ja majandamise eeskirjadega ja korraga. Kui niiviisi iga ministeerium omal alal, omaette ja omamoodi, hakkab korraldama maakonnaomavalitsuste asutiste majandamist, eelarvete koostamist, eelarvete täitmist ja täitmise üle aruandmist, siis võib maakonnaomavalitsuste korralik majandamine muuta võimatuks.

2. Riigikaitsemaksu tasumise asjas esineti Siseministrile ja Majandusministrile järgmise ettekandega:

Riigikaitsemaksu seaduse teostamise määruse (RT 1939, 49, 335) § 9 ja 11-ga on kõrgendatud maal kinnisvaramaksu ja kogukonnamaksu maksumäärasid 10% võrra alates 1939. maksuaastast kuni 1943. maksuaastani. Sama määruse § 12-ga nähakse ette § 1, 2 ja 9—11-ga kõrgendatud maksumäärade kohta:

Kui maksulehed 1939. maksuaasta kohta maksukohuslastele on juba välja saadetud, siis saadetakse neile täiendavad maksulehed, nõudes maksumuudatuste vahede tasumist.

Juurdenõutavad summad, välja arvatud summad kinnisvara- ja kogukonnamaksu alal, tasutakse samadel tähtpäevadel, mis on ette nähtud vastava maksu tasumiseks, kui need tähtajad osutuvad eelolevaiks. Juhul, kui maksu mõne osa tasumise tähtaeg on möödunud, siis tasutakse juurdenõutav maks selle järgmise osa tasumiseks ettenähtud tähtajal. Juhul, kui maksu kõikide osade tasumise tähtajad on möödunud, siis tasutakse juurdenõutav maks 30. septembriks 1939.

1939. a. kinnisvara- ja kogukonnamaksude arvel juurdenõutavad summad tasutakse 1940. a. määratavate maksude tasumiseks ettenähtud tähtaegadeks.

Määruse § 15-ga määratakse: Alates 10. augustist 1939 iga 10. kuupäeval on omavalitsused kohustatud kandma riigi erakorraliste tulude § 2 arvele $\frac{1}{11}$ osa iga möödunud kalendrikuu jooksul kinnisvaramaksuna, välja arvatud selle lisamaksud, trahetimaksuna ja kogukonnamaksuna laekunud summadest.

See määruse § 12 viimase lõikega ja § 15-ga kinnisvaramaksu ja kogukonnamaksu kõrgendamise kohta kehtima pandud — e r i k o r d, m i l l e g a n i m e t a t u d m a k s u d e m a k s n i k k u d e l e k ö r g e n d a t u d o s a d e t a s u m i n e r i i g i k a i t s e f o n d i h e a k s l ü k a t a k s e e d a s i 1940. aastaks ja k o h u s t a t a k s e o m a v a l i t s u s i t a s u m a k ä e s o l e v a l a a s t a l o m a m a k s u d e s t n e e d

o s a d r i i g i k a i t s e f o n d i l e, t e k i t a b m a a k o n n a- j a v a l l a o m a v a l i t s u s t e l e t ö s i s e i d r a s k u s i.

Valdade ümberkorraldamise tõttu, mis teostati l. a. 1. aprilliks, hilines nii valla- kui maakonnaomavalitsuste käesoleva aasta maksu- ja eelarvete koostamine ning kinnitamine, mispärast neist ei ole veel saadud teha üleriigilisi kokkuvõtteid. Kuna aga omavalitsuste ülesanded ja olukord ei ole muutunud, siis võib oletada, et ka käesoleval aastal valla- ja maakonnaomavalitsuste kulud neile pandud ülesannete täitmiseks ja võetavad maksud nende kulude katmiseks on jäänud üldiselt eelmise aasta tasemele. Kinnisvaramaksu normid on seadusega kindlaks määratud ja see maks püsibki stabiilsena. Maavalitsuste eelmise 1938/39. a. eelarvete kokkuvõtte järgi (vt. „Maaomavalitsus“ 1938 nr. 8) maavalitsustel pidi laekuma kinnisvaramaksu kogusummas kr. 1.140.195,01, millest $\frac{1}{11}$ osa on kr. 103.654,09, mis maavalitsuste korralistest kogutuludest kr. 2.995.906,74 moodustab 3,45%. Vallavalitsuste 1938/39. a. eelarvete kokkuvõtte järgi (vt. „Maaomavalitsus“ 1938 nr. 9) vallavalitsustel pidi laekuma:

- 1) kinnisvaramaksu kogusummas kr. 781,64, millest $\frac{1}{11}$ osa on kr. 71.032,87;
- 2) kogukonnamaksu kogusummas kr. 3.478.383,34, millest $\frac{1}{11}$ osa on kr. 316.216,67.

Mõlemalt maksult $\frac{1}{11}$ osa kokku on kr. 387.249,54, mis vallavalitsuste korralistest kogutuludest kr. 6.457.796,24 moodustab 5,99%.

Kohustumine oma tuludest ära andma maakonnaomavalitsusi 3,45% ja vallaomavalitsusi 5,99% kodanikkude riigikaitsemaksude tasumiseks sunnib maakonna- ja vallaomavalitsusi koostama selleks lisaelarve ja sellevõrra: kas kärpima oma kulu- ja piirama vastavalt ülesannete teostamist, mis halvendab üldist heakorda ja heaolu ning kahjustab seega kodanikke, või tegema laenu, mille intressid suurendavad kodanikkude maksukoormist ja on neile samuti kahjustav.

Kodanikkudele ei too mingit kasu või kergendust riigikaitsemaksu tasumise kohustuse edasilükkamine järgmiseks aastaks, mil see tuleb tasuda kahekordselt — kogukonnamaksu maksnikkudel keskmiselt paari krooni ümber (eelmisel 1938/39. aastal oli üleriigiliselt kogukonnamaksu keskmine määr ühelt isikult kr. 9,75), suuremate kinnisvarade valdajatel aga kümme ja enamgi

krooni ümber. Ei ole eeldusi, et kodanikkude tulud ja maksuvõime järgmisel aastal kahekordistuksid. Kodanikkudel on kergem ja otstarbekohasem, kui nende koormatiseid jaotatakse iga aasta peale enam-vähem ühtlasemalt, aga mitte mõne üksiku aasta peale kokku ei kuhjuks. Kinnisvara- ja kogukonnamaksu maksnikkudele ei tekita ka eriti käimist ega muud erilist vaeva käesoleva aasta riigikaitsemaksu osa tasumine käesoleval aastal, kuna nimetatud maksude teise omavalitsusosa tasumise tähtajad on alles ees ja saabuvad hilissügisel, mil maksnikke võiks kohustada tasuma ühtlasi ka riigikaitsemaksu osa.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse (RT 1937, 71, 590) § 124 teine lõige õigustab omavalitsusi võtma makse oma ülesannete täitmiseks, mitte muuks otstarbeks. Riigikaitsemaksu seaduse (RT 1939, 40, 316) § 4 ja 5 kohustavad selle seaduse põhjal teostatud maksumäärade kõrgendamise tõttu maksude alal enamalalekuvate summade riigi eelarve korras Riigikaitse Fondi arvele kandmise, kuid ei kohusta omavalitsusi eneste maksuosadest riigikaitsemaksu tasuma.

Esildatud asjaoludel Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus palus Riigikaitsemaksu seaduse teostamise määruse § 12 viimase lõike ja teisest lõikest sõnade: „välja arvatud summad kinnisvara- ja kogukonnamaksu alal“ — kustutamist ning vallaomavalitsustele võimaldamist kinnisvara- ja kogukonnamaksu maksnikkudel käesoleva aasta riigikaitsemaksu osa sissenõudmist käesoleval aastal, samuti nagu see nõutakse sisse muude maksude maksnikkudel.

3. Kuna Maaomavalitsuste Liidu ülesandeks on maakonna- ja vallaomavalitsuste huvide kaitsmine ja edustamine ning nende tegevuse edukama ja otstarbekama korraldamise eest hoolitsemine, siis Liidu juhatus palus Siseministri ja Majandusministri korraldust selleks, et tulevikus temale saadetakst tutvumiseks maakonna- ja vallaomavalitsustesse puutuvate määruste ja üldiste korralduste kavad enne nende kehtima panemist, et võimalduks nende praktiliselt teostamise kohta õigeaegselt arvamuste ja soovide esitamine.

4. Vallamajade ja koolimajade ehitamise asjas esineti Siseministrile järgmise ettekandega:

Enne valdade territoriaalset ümberkorraldust, mis toimus käesoleva aasta 1. aprilliks, oli meil 365 valda ja 363 vallamaja; 2 vallal puudus vallamaja. Neist 363 valla-

majast on ehitatud enne 1900. a. — 275, 1910—1920. a. — 60 ja pärast 1920. a. — 28 vallamaja. Kõik need vallamajad on ehitatud omaaja vajaduste ja arusaamiste kohaselt, kui vallad olid väiksemad ja nende ülesanded piiratumad, kus valla kantseleitööga tuli toime üksainus vallakirjutaja, mõnel üksikul oli ka õpilane või abiline. Suur enamik vallamaju on puust ja juba kaugelt üle 40 a. vanad, ega suudagi enam kauemini kuigi pikalt püsida.

Nüüd teostatud valdade territoriaalse ümberkorraldusega, kus 365 vallast moodustati 248 valda, on vallad märksa suurenenud ja senised niikuinii juba vanad vallamajad jäänud neile ka veel kitsaks, sattunud valla ühele äärelle ning seetõttu muutunud vallaomavalitsusele asjaajamist raskendavaks kui ka elanikkonnale raskelt juurdepääsevaiks. Vallamaja asukoha sobimatuks muutumine tekitab eriti nurinat uuelte moodustatud valla nendes osades, mis on endisele — kasutada jäänud vallamaja asukoha — vallale juurde liidetud teistest endistest valdadest. See vallamaja asukoha sobimatus raskendab mitme endise valla osade kokku kuuluvuse tunde ja koostöö tahte kasvamist, mis vajalik vallaomavalitsuse tegevuse edukuseks.

Kõik need asjaolud paratamatult sunnivad vallaomavalitsusi võimalikult kiiresti ehitama omale uusi vallamaju uuelte moodustatud valdade keskustesse.

Seni on vallaomavalitsused oma majandusliku jõu koondanud koolimajade ehitamisele. Algkoolide kursuse laiendamine endiselt 3 aastalt 6 aastale mitmekordistas õpilaste arvu, sundis valdu seniseid koolimaju juurdeehitustega laiendama ja uusi koolimaja juurde ehitama, mis on nõudnud neilt suuri pingutusi.

Kogutud andmete järgi valdadel on uusi ja ümberehitustega nõuetele ja vajadustele vastavateks korraldatud koolimaju 490, vaja on veel ümber ehitada või uuelte ehitada 482 koolimaja, mis vallavalitsustele umbkaudsete kalkulatsioonide järgi, läheks maksma kr. 16.371.601,—, keskmiselt üks koolimaja kr. 33.965,—, mis on õige tagasihoidlikult arvatud.

Vallamaju, mis nõuetele ja vajadustele vastavad ning võiksid veel mõni aeg püsida ja jääda kasutatavaks, on 86, uuelte ehitada või ümberehitada on vaja 161 vallamaja, mis vallavalitsuste umbkaudsete kalkulatsioonide järgi läheks maksma kr. 5.797.496, keskmiselt üks vallamaja kr. 36.009, mis samuti kui koolimajade ehitushind, on ar-

vutatud tagasihoidlikult (Ruhnu vald elab muistsel viisil ilma vallamajata ega kavatse seda ehitada).

Vallad soovivad teostada ehitused kolmel viisaastakul järgmiselt:

Koolimajade ehitamise				
Järje korras	Arv	Ehituskulude kogusummad kr.	Loodetakse katta valla summadega kr.	Vajatakse laenu kr.
I	200	7.411.265	2.687.810	4.723.455
II	151	4.706.436	1.907.440	2.798.996
III	131	4.253.900	1.675.495	2.578.405
Kokku	482	16.371.601	6.270.745	10.100.856

Vallamajade ehitamise				
Järje korras	Arv	Ehituskulude kogusummad kr.	Loodetakse katta valla summadega kr.	Vajatakse laenu kr.
I	112	3.843.796	1.460.796	2.383.006
II	21	781.700	328.700	453.000
III	28	1.172.000	413.500	758.500
Kokku	161	5.797.496	2.202.996	3.594.500

Selle üldise kava järgi vallad tahaksid ehitada esimeses järjekorras 200 koolimaja ja 112 vallamaja, millele järele neil on tungiv vajadus. Nende koolimajade ja vallamajade ehituskulud on tagasihoidlikult kalkuleeritud kokku (7.411.265 + 3.843.796) kr. 11.255.061, millest vallad loodavad katta oma summadega (2.687.810 + 1.460.796) kr. 4.148.606, ja laenudega (4.723.455 + 2.383.006) kr. 7.106.455. Kui võtta kava teostamiseks viisaastakud, siis valdadel tuleb esimesel viisaastakul ehitamiseks koguda maksudega igal aastal (4.148.606:5) kr. 829.721,—.

Käesoleva aasta alul valdadel oli laenusid kr. 3.851.745,45, millede kustutuseks ja intressideks on võetud eelarvetesse 255.416,70 × 100 kr. 255.415,70, seega ($\frac{255.415,70}{3.851.745,45}$)

6,63%. Kui kavatsetavad uued laenud kr. 7.106.455,— saadakse senistel tingimustel, siis esimese viisaastaku lõpul tuleks valdadel nende kustutuseks ja intressideks 7.106.455 × 6,63

maksta ($\frac{7.106.455 \times 6,63}{100}$) kr. 471.158.

Valdade omalt poolt ehitusteks kogutavad summad ühes laenude kustutuse ja intressidega tõstavad valdade kulusid esimese viisaastaku lõpul (829.721 + 471.158) kr. 1.300.878 aastas. Kuna vallaomavalitsuste muud maksud, peale kogukonnamaksu, võetakse juba kõrgemate normide määral, siis kulude tõus kr. 1.300.878 tuleb katta kogukonnamaksuga, mis tõstab kogukonnamaksu ühelt maksnikult keskmiselt (1.300.878:350.000) kr. 3,71. Käesoleval aastal on kogukonnamaksu üleriigiline keskmine määr ühe maksniku kohta kr. 10,06; mõnes maakonnas aga tõuseb see keskmine juba üle 12 krooni.

Eeltoodust järgneb, et valdadel praeguste maksunormide piirides tekitab raskusi koolimajade ja vallamajade ehituskuludeks ühe kolmandiku omalt poolt kokkukogumine esimesel viisaastakul, nagu nad kavatsevad. Näib, et esimesel viisaastakul teostada kavatsetud ehitustest tuleb osa edasi lükata järgmisteks viisaastakuteks.

Koolimajade ehitamiseks on asutatud koolimajade ehitusfond. Kui sellest laenude andmine valdadele jätkub vähemalt ehituskulude kahe kolmandiku osa suuruses, siis võivad vallad koolimajade ehitamisega toime tulla. Vallamajade ehitamiseks ilma samasuguse fondi kaasabita ei ole väljavahendeid. Vajadustele vastava vallamaja puudumine aga raskendab vallavalitsuse tegevust.

Vallad on eesti riikliku organisatsiooni aluseks, nende tegevuse korraldus ja edukus on riigi heaolu eelduseks. Seepärast Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus palus: asutada koolimajade ehitusfondi eeskujul samasugune vallamajade ehitusfond ning võimaldada sealt valdadele vallamajade ehitamiseks vähemalt ehituskulude kahe kolmandiku osa suuruses pikaajalise laenu saamine, kuni 50-aastase tasumise tähtajaga ja intressidega mitte üle 2%, kui vähema %ga võimalik ei ole laenu anda.

V. Omavalitsuste töö ühtlustamine ja korraldamine.

1. Liidu Büroo poolt väljatöötatud maaomavalitsuste eelarve nomenklatuur ja arvepidamise määrus pandi Siseministri poolt kehtima 1. aprillist 1939 (RT 1939, 13, 90 ja 91).

2. Tallinnas, Harju Maavalitsuse koosolekute saalis, aruandeaasta 4. mail Liidu Büroo korraldas maavalitsuste pearaamatupidajate nõupidamise, kus selgitati ja arutati maaomavalitsuste uue arvepidamise määrusega kehtimapanud endisest erine-

vale arvepidamisele üleminekuga tekkinud küsimusi, anti juhatusi ja võeti seisukohad küsimuste ühtlaselt lahendamiseks ning arvepidamise ühtlaselt teostamiseks.

3. Liidu Büroo poolt koostatud ja maavalitsustele läbivaatamiseks, parandamiseks ja täiendamiseks saadetud maavalitsuste töökorra kava arutamiseks korraldati Tallinnas, Harju Maavalitsuse ruumes, aruandeaasta 25. aprillil ja 10. ja 15. mail maavanemate nõupidamised. Neil nõupidamistel võetud seisukohtade kohaselt töötati maavalitsuste töökorra kava ümber ja saadeti 15. novembril uuesti maavalitsustele oma arvamuste teatamiseks ja parandusettepanekute tegemiseks.

4. Liidu Büroo poolt kontrolliti ja korraldati vallavalitsuste eelarvete, aastaaruannete, arvepidamise ja asjaajamise raamatute ning kirjavahetuse plankide trükkimist ja valmistamist; töötati välja ja lasti trükkida vallavalitsustele kasutamiseks varustuskaartide registreerimise ja väljaandmise aruannete plangid ning vallavolikogude valimiseks nimeliste tunnistuste, vallakomiteede ja jaoskonna komisjonide protokollide, häälte lugemise ja valimise tagajärgede kokkuvõtete tabelite plangid.

5. Liidu esindajad olid lektoriteks Siseministeeriumi poolt korraldatud omavalitsussekretäride kursustel.

VI. Ehitus- ja kodukaunistamisnõuanne.

Liidu nõukogu m. a. 26. aprilli koosoleku otsusel asutati Liidu Büroo juurde Ehitus- ja Kodukaunistamisnõuande Talitus, kellel on ülesandeks:

1) selgitada omavalitsuste hoonete ja ehituste üldist seisukorda, puudusi ja tarvidusi;

2) selgitada ja töötada välja omavalitsuste vajadustele ja nõuetele vastavad alused ja põhimõtted hoonete välise stiili, ruumide jaotuse ja asetuse, ehitusmaterjali valiku ja tarvilikkude seadete asetuse kohta;

3) uurida ja selgitada otstarbekamate kütteseadete, eriti keskkütteseadete kasutamiselevõtmise küsimust omavalitsuste hoonetes;

4) ühenduses üldise elektrofitseerimise edenemisega selgitada ja edendada elektri kasutamisele võtmist omavalitsuste hoonetes;

5) teha selgitustööd omavalitsuste hoonete sisemise ja välise ilme ja nende ümbruse nägususe tõstmiseks;

6) koostada omavalitsuste tellimisel hoonete ehituse ja ümberehituse kavandeid ja eelarveid;

7) teostada omavalitsuste ehituste üldist ehitusjärelvalvet;

8) koostada omavalitsuste tellimisel kavandeid hoonete ja nende ümbruse ilme ning nägususe tõstmiseks;

9) töötada välja nägusa ja kasutamiseks otstarbekohase mööbli ja muude esemete kavandeid omavalitsuste ruumide sisustamiseks;

10) teostada ehitustehnilist ja kodukaunistamise nõuannet;

11) avaldada arvamusi Talitusele esitatud omavalitsuste hoonete ehituskavandite kohta;

12) koostada omavalitsuste ehitusalasse puutuvate küsimuste soove ja ettepanekuid valitsus- ja omavalitsusasutustele esitamiseks;

13) töötada kaasa omavalitsuste ehitusalasse puutuvate küsimuste lahendamisel riigi-, omavalitsus- ning teistes asutistes, kus see osutub võimalikuks ja tarvilikuks.

Talituses koostatud ehituskavandite ja nende osade, ehituseelarvete, lõpparvete ja aruannete ning Talituse töäjõudude poolt ehitustööde juures teostatud üldjärelvalve eest võetakse tasu „Arhitektide ja inseneride tasumäärustikus“ (RT 1934, 19, 137) ettenähtud alustel ja suurusel.

Talitusele arvamuste avaldamiseks esitatud ehituskavandite ja nende osade läbivaatamise ja nende kohta koostatud parandusettepanekute eest võetakse tasu kuni 10% ehituskavandi ja selle osade koostamise tasust.

Kodukaunistamise otstarbel hoonete ümbruse korrastamise kavandite valmistamise eest, olenevalt ülesande ulatusest, võetakse tasu kr. 10 kuni kr. 50.

Ehitus- ja Kodukaunistamisnõuande Talituse ruumes nõuandmine toimub tasuta.

Nõuande otstarbel kohale kutsutud Talituse töäjõudude sõidu- ja päevarahad tasub kutsuja omavalitsus.

Liidu juhatusel on õigus erijuhtudel omavalitsuste poolt tellitud ehituskavandite eest võetavat tasu vähendada kuni 25%, määrates selle summa omavalitsusele toetuseks.

Ehitus- ja Kodukaunistamisnõuande Talituse juhatajaks valiti arhitekt Karl Burman, nooremaks arhitektiks insener-arhitekt Artur Hellat, kes asusid ametisse — eeltähtendatud ülesannete täitmisele — aruandeaasta 1. augustil. Kodukaunistamise konsu-

lendi kohale vastava eriteadlase valimine lükati edasi.

Uute ülesannete täitjate tööle rakendamiseks vajati suuremaid ruume, seepärast Liidu Büroo asus alates aruandeaasta 1. juulist uutesse avaratesse ruumidesse Eesti Laenupanga majja, Tallinnas, Müürivahe tän. 16—30.

Aruandeaasta viie kuu kestel Ehitus- ja Kodukaunistamisnõuande Talituse poolt on:

I. Valmistatud:

1. Vallamajade ehitamise:

eelprojekte	3
projekte	1
eelarveid	1
2. Vallamajade ümberehitamise:

eelprojekte	5
projekte	2
eelarveid	1
3. Vallamajade sisustamise:

kavandeid	2
-----------	---
4. Vallamajade ümbruse kaunistamise kavandeid: —
5. Koolimajade ehitamise:

eelprojekte	3
projekte	1
eelarveid	1
6. Koolimajade ümberehitamise:

eelprojekte	1
projekte	—
eelarveid	—
7. Koolimajade sisustamise:

kavandeid	1
-----------	---
8. Koolimajade ümbruse kaunistamise:

kavandeid	1
-----------	---
9. Arstimajade ehitamise:

eelprojekte	1
projekte	—
eelarveid	—
10. Omavalitsuste muude hoonete ehitamise ja ümberehitamise:

eelprojekte	1
projekte	—
eelarveid	—

II. Teostatud kohtadel:

1. Vaatlusi ja mõõtmisi uute ehitiste asetamiseks 3
2. Vaatlusi ja mõõtmisi ümberehituste projekteerimiseks 6
3. Vaatlusi ja mõõtmisi vallamajade ja koolimajade sisustuse kavandite valmistamiseks 2
4. Vaatlusi ja mõõtmisi hoonete ümbruse kaunistamise kavandite valmistamiseks 2
5. Ehitustehnilist nõuannet 2
6. Valminud ehitiste ülevaatusi 3

VII. Muu tegevus.

Liidu esindajad pidasid pidevalt kontakti valitsusasutistega, võtsid osa nende poolt korraldatud nõupidamistest omavalitsustesse puutuvate küsimuste arutamisel ja aitasid ning töötasid kaasa seaduste ja määruste kavade koostamisel.

Valdade territoriaalse ümberkorralduse järele, mis teostati aruandeaasta 1. aprilliks, Liidu Büroo poolt koguti andmeid, uuriti ja selgitati uuel moodustatud vallamavalitsuste olukorra ja majandusliku kanoejõu kujunemist — nende territoriaalset suurus, elanikkude ja kogukonnamaksu- maksnikkude arvu, kinnisvarade maksustamise hindeid, varasid, kapitale, laenusid ja eelarveid, — mille tulemused kokkuvõetult avaldati „Maaomavalitsuses“ 1939, 9 ja 12. pealkirjade all „Vallaomavalitsuste eelarvetest“ ja „Valdade olukorra kujunemine territoriaalse ümberkorralduse järele“.

VIII. Liidu häälekandja.

Aruandeaastal Liidu häälekande „Maaomavalitsus“ ilmus seitsmeteistkümne aastakäiguna A. Looits'a toimetusel.

Ajakirjas ilmus aasta jooksul artikleid 48, Riigikohtu seletusi 9, teateid omavalitsustegelastest 6, teateid Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest 4 ja küsimusi ja vastuseid 45. Ajakirja aastakäik sisaldas 192 lehekülge.

IX. Liidu nõukogu.

Liidu nõukogu pidas aruandeaasta jooksul kaks koosolekut — 26. aprillil Tallinnas ja 19. augustil Tartus. Päevakorras oli kokku 11 küsimust.

Nõukogu koosseisu kuulusid:

Harju maavalitsusest	—	K. R. Ruus,
P. Mäggi;		
Järva maavalitsusest	—	J. Kaarl mae,
V. Tartu;		
Lääne maavalitsusest	—	A. Kasterpalu,
J. Nurk;		
Petseri maavalitsusest	—	M. Tang,
A. Mäeloog;		
Pärnu maavalitsusest	—	J. Marksoo.,
A. Lusik;		
Saare maavalitsusest	—	H. Otstavel,
M. Öispuu;		
Tartu maavalitsusest	—	H. Lauri, H. Miller, H. Treial;
Valga maavalitsusest	—	V. Maidre;
Viljandi maavalitsusest	—	M. Hansen,
N. Vatter;		

Viru maavalitsusest — K. Pajos, E. Raatma, R. Känd;

Võru maavalitsusest — A. Kohver, A. Vainola.

Harjumaa valdadest — A. Alter, A. Hammer;

Järvamaa valdadest — J. Kents;

Läänemaa valdadest — A. Einlo, T. Ratas;

Petserimaa valdadest — N. Kaliste, B. Makson;

Pärnumaa valdadest — V. Pendre, H. Blumfeldt;

Saaremaa valdadest — A. Rei, V. Mälk;

Tartumaa valdadest — M. Väärssi, E. Laanemäe, L. Antik;

Valgamaa valdadest — A. Eichenbaum;

Viljandimaa valdadest — G. Päss, K. Moks;

Virumaa valdadest — G. Püss, A. Lu'gamae, J. Ups;

Võrumaa valdadest — J. Hagivang, A. Kütt.

X. Liidu juhatus.

Juhatuse koosseisu kuulusid: esimees H. Lauri, abiesimehed A. Einlo, A. Eichenbaum ja A. Kohver ning liikmed V. Pendre, M. Väärssi ja V. Tartu.

Liidu juhatus pidas aruandeaastal 7 koosolekut, kus oli arutusel kokku 48 küsimust.

XI. Revisjonikomisjon.

Revisjonikomisjoni kuulusid M. Hansen, A. Mäeloog, E. Laanemäe ja G. Päss.

XII. Liidu esindajad.

Liidul olid esindajad:

Riiklikus hoolekande nõukogus — K. Pajos, E. Pihlak, G. Päss ja H. Miller;

Riiklikus tervishoiu nõukogus — H. Lauri;

Tariifinõukogus — H. Aviksoo (koos Linnade Liiduga);

Riigi Statistika nõukogus — A. Loorits;

Vabadussõja mälestamise komitees — H. Lauri;

Riigi arhiivnõukogus — A. Loorits;

Omavalitsuste liitude vahelises komisjonis — H. Lauri;

Sanatoorium „Kloostrimetsa“ hoolekogus — P. Männik;

Dr. Fählmanni mälestuse jäädvustamise komitees — H. Lauri;

Riigi majandusnõukogus — H. Lauri;

Suvituskohtade ja supel- ning tervisparandusasutuste keskkorralduse juhatuses — P. Männik;

Rahvusvahelise administratiivseaduste levitamise Eesti sektsioonis — A. Loorits;

Sotsiaaltöö komitees — A. Loorits;

Sihtasutis „Turismi Keskkorraldus Eestis“ — nõukogus ja juhatuses — V. Verner;

Maksupeakomitees — A. Loorits;

Metsahoiukomitees — A. Loorits;

Geodeetilises komitees — P. Mäggi;

Sihtasutis „Eesti Lastekaitse“ nõukogus — dr. M. Ambros;

Lennuasjanduse komitees — P. Männik;

Tuletõrjekapitali komitees — A. Loorits;

Maksuseaduste kodifitseerimise komisjonis — A. Loorits;

Kodanliku õhukaitse nõukogus — P. Männik;

Kohanimedede nõukogus — P. Männik;

Sihtasutis „Loodi Paranduskodu“ nõukogus — A. Kohver.

Riigikohtu seisukohti kogukonnamaksu küsimuses.

J. R.

1. Kaebaja H. K. on 1938. a. kogukonnamaksuga maksustatud nii Tallinna linna kui ka Anija valla poolt ja kuulub lahendamisele küsimus, kumb nendest omavalitsustest oli õigustatud K-d maksustama. Vallasead. § 115 ütleb: „Valla kogukonnamaks võetakse valla kodanikult 20 kuni 60 aastani.“ Linna seaduse § 118 ütleb sõnasõnalalt sama linnakodanikkude kohta. Valla- ja Linnaseadus § 7 ja 8 (mõlemates seadustes siin paragrahvide numbrid ühtuvad) määritlevad, keda lugeda valla või linna kodanikuks ja

keda valla või linna elanikuks. Kuid valla-seaduse IX osa II lõige ütleb, et Vallasead. § 7 ja 8 teostamise lähem kord määratakse siseministri määrusega ja, et kuni tähendatud määruse andmiseni kohaldatakse valla elanikele Vallaseaduse § 115 ettenähtud eeskirju. Sama kordab ka Linnaseaduse XXVI osa II lõige eelmainitud Vallasead. IX osa II lõiget ja ütleb, et kuni siseministri määruse andmiseni kohaldatakse Linnasead. § 118 kodanikkude kohta ettenähtud eeskirju linna elanikele. Eelmainitud Siseministri

määrust aga senini ei ole antud. Tähendab, õigugi, et Vallasead. § 115 ja Linnasead. § 118 kõnelevad kodanikkudest, siiski Vallasead. IX osa II lõike ja Linnasead. XXVI osa II lõike põhjal ja siseministri määruse puudumisel, kogukonnamaksu küsimuse lahendamisel ei tule vahet teha linna või valla kodaniku ja elaniku mõiste vahel ja tegemist on ainult valla või linna elanikkudega. Kogukonnamaks võetakse elaniku elukoha järgi, mis tal oli 15. detsembril eelmisel aastal. Kogukonnamaksu seaduses ega teistes omavalitsuse ja riigimaksude seadustes ei leidu üldjuhust, millised tunnused määravad isiku elukoha mõistet maksustamisel. Kuna aga enne kehtiv kogukonnamaksusead. (RT 1936, 50) määras, et isiku maksustamine toimub tema alalise elukoha järgi, ja et need alused ja eesmärgid, millest oli tingitud kogukonnamaksu ellukutsumine, seni muutunud ei ole, siis ka praegu kehtiva seaduse käsitamisel elaniku elukoha mõiste määritlemisel kogukonnamaksuga maksustamisel, tuleb mõõduandvaks pidada tema alaline elukoht vastandilt viibekohale. Alalise elukoha ja viibekoha mõistete määritlemisel Riigikohtu adm. osakonna järjekindla praktilise järgi on käsitatud BES § 3066, 3067 ja järgm. norme. Käesoleval korral, nagu nähtub asjatoimetusest, A vallavalitsus, maksustades H. K. kogukonnamaksuga, on põhistanud oma otsust seega, et H. K. on pidevalt töötanud Eesti Metsa ja Tselluloosi A/Ü. Kehra tehastes. Asjatoimetuses ei ole mingeid andmeid, et pidev töötamine Kehra tehastes oli üks lisa põhjendus, nagu Anija vallavalitsus väidab oma revisjonikaebuses. Oluline ei ole aga K. töötamine iseenesest, olgugi pidev ja pikemaajaline, vaid tema alaline elukoht, nagu jaoskonnakohtunik on üsna õieti tähendanud oma otsuse põhjustes. Tähendab, Anija vallaomavalitsuse õigus H. K. maksustada kogukonnamaksuga on sõltuv sellest, kas maksustatud H. K. eelmisel aastal 15. det. omas alalise elukoha Anija valla piires — Kehras, või oli see ainult K. viibekoht.

(Adm. os. t. 211 — I — 1939. a., ots. 21. IX 1939. a.)

2. 24. okt. 1938. a. Pärnu 2. jaoskonnakohtunik, arutanud J. M. ja M. M. kaebust Seliste vallavolikogu otsuse peale 10. juulist 1938. a., otsustades tühistada S. vallavolikogu otsuse 10. VII 1938. a. osas, mis puutub J. M. ja M. M. kogukonnamaksu küsimusse, samuti tühistada nende, M-de, kohta määrus 1. III 1938. a., mille alusel otsustatud võtta

varanduseta isikutelt maksu määral, mis ettenähtud peremeeste ja perenaiste kohta ning ettekirjutada M-de avaldused sisuliselt läbi vaadata järgmistel põhjustel: Volikogul puudunud seaduslik alus vastulauset (avalduste) kõrvaldamiseks läbivaatamisest. Kogukonnamaks tulevat määrata isiku varandusliku seisukorra kohaselt ja vanemate asemel ei võivat maksustada lapsi vaatamata sellele, kas neil on varandust ja sissetulekut või mitte.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub S. vallavalitsuse esindaja, vallavanem A. K. tühistada jaoskonnakohtuniku otsus, seletades, et maksude liigitamine on teostatud vallaseaduse otsusega 4. II 38, ja 1. III 38, mis kinnitatud vallavolikogu otsusega 28. IV 38. a. ja olevat kooskõlas Vallaseaduse §§ 116 ja 121. Seadus ei nägevat ette, et sooviavalduse esitajad õigustatud oleks maksude liigitamise peale vastulauseid esitama, millepärast vallavolikogul õigus oli otsusega 10. 7. 38 sooviavaldused läbivaatamata jätta. Vallavolikogu teguviis olevat seadusepärane ja sellepärast puudunud jaoskonnakohtunikul seaduslik alus volikogu otsuse tühistamiseks. J. M. olevat tegelik talu peremees ja sellepärast olevat tema kui ka tema naise kohta maksumäärad õigesti käsitatud. M-de vastupidised väited olevat paljasõnalised.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et jaoskonnakohtuniku otsus osas, millega tühistatud määrus 1. märtsist 1938. a. M-de kohta, kuulub tühistamisele, kuna muus osas revisjonikaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Jaoskonnakohtunik on käesolevas asjas õieti tunnustanud, et vallavolikogul puudus seaduslik alus kogukonnamaksu asjas maksjate poolt esitatud vastulauset (avalduste) kõrvaldamiseks läbivaatamisest, sest V. S. § 157 alusel on maksukohuslased õigustatud maksustamise kohta andma kaebust vallavolikogule, kes kohustatud kaebused sisuliselt kaalumisele võtma. Asjaolu, et maksukohuslane kaebuse (avalduse) põhistes ka maksude liigitamist käsitab, ei või iseenesest veel põhjustada kaebuse läbivaatamata jätmist, nagu seda kaebaja ekslikult arvab, kuna seega ei muutu ju kaebuse (avalduse) iseloom.

Mis puutub jaoskonnakohtuniku otsusesse osas, millega tühistatud määrus 1. märtsist 1938. a. M. kohta, siis ei või otsus selles osas jõusse jääda, sest otsuse resolutiivosast ei nähtu, kas jaoskonnakohtuniku otsusega tühistatud vallavolikogu või vallavalitsuse määrus. Kelle määrus tühistatud, peab aga

selgelt otsuses väljendatud olema, kuna vastasel korral puuduks võimalus kontrollida nii asja alluvuse küsimust jaoskonnakohtunikule, kui ka seda, kas määrus kompetentse võimu poolt tehtud või mitte. Ka peab tähendama, et käesoleval korral ei leidu üldse asjas ei vallavalitsuse ega ka vallavolikogu määrust l. III 38. a. Toimetuses on üksnes olemas väljavõte vallavalitsuse otsusest l. III 38. a., misugune otsus kaebaja seletuse kohaselt olevat kinnitatud vallavolikogu poolt 28. IV 38. a. ja mis väljavõttel leiduva öienduse järele olevat kinnitatud ka Pärnu Aj. Maavalitsuse otsusega 13. V 38. a. Viimati mainitud juhul, s. o. kui tegemist Maavalitsuse poolt kinnitatud aktiga, võib tõusta küsimus, kas eelpool tähendatud määruse tühistamine kuulus üldse jaoskonnakohtuniku kompetentsi, või allub kaebus ses osas ringkonnakohtule.

(Adm. os. t. 119 — I — 1939. a., ots. 15/29. IX 1939. a.)

3. S. vallavanem oma otsusega 28. novembrist 1938. a. määras H. V-le trahvi seepärast, et ta, kui maksukohuslane, on oma aastate kohta valeteadteid andnud, märkides ennast 10 aastat vanemaks ja nimelt 1878 sünniaasta asemel märkinud 1868. a., mille tõttu on vabanenud 1935, 1936 ja 1937. a. isikumaksumust kogusummas 25 kr. 50 s. Trahvi on viiekordses suuruses $(25,50 \times 5) = 127,50$ kr. määratud. H. V. kaebusel S. vallavolikogu, asja arutanud, oma otsusega 2. detsembril 1937. a. jättis kaebuse tagajärjeta. H. V. andis kaebuse Valga l. jaoskonnakohtunikule, milles väidab, et trahvi määramisel puudub seaduslik alus ja palub teda sellest trahvist vabastada. Jaoskonnakohtunik, otsusega 30. jaanuarist 1939. a., jättis kaebuse tagajärjeta ja oma põhjustes ütleb, et kaebaja on vallavalitsusele esitatud elanikkude nimekirjas oma sünniaja kohta tahtlikult andnud vale teated. Selle tulemusele jõuab jaoskonnakohtunik järgmiselt, kui ta ütleb: „Kahtlemata oli kaebajal oma tõeline vanus teada, sest ei ole usutav ega tõenäoline, et ta seda ei teadnud, sest arvesse võttes üksikuid tähtsaid momente elus nagu leeriskäimine ja abielumine, millega möödapääsemata seotud vanaduse ehk sünniaja selgitused, siis oli see kaebajal teada; pealegi on vahe 10 aastat, niivõrd suur ehk lahkuminev, et eksiarvamist ei või olla.“

Riigikohtule antud revisjonikaebuses H. V. abielumees J. V. palub tühistada jaoskonnakohtuniku otsuse.

Asja arutanud, prokuröri arvamuse kuu-

lanud ja tähele pannes kaebaja väiteid, mis asja arutamisel ja revisjonikaebuses esile toodud, Riigikohus leiab järgmist: Esitatud elanike nimekirja ära kirjadest kolme aasta kohta nähtub, et need nimekirjad ei olegi vallavalitsusele esitatud, vaid maksuinspektorile. Nimekirja ära kirjas 1935. a. kohta on märgitud nimekirja sisseandja A. V., mitte aga H. V.; järgmiste aastate nimekirjades sisseandja on — V, eesnimi tähendamata. H. V. ütleb, et ta kunagi mingisuguseid selliseid nimekirju andnud ei ole. Puuduvad ka igasugused andmed, et H. V-lt Valla sead. § 161 põhjal on teateid nõutud. Neid väiteid ja asiolusid jaoskonnakohtunik ei ole arutanudki. Edasi isikutunnistuse ära kirjast, K. kirikuõpetaja tunnistuse ja K. vallavalitsuse tunnistuse põhjal, kaebaja sünniaasta on tähendatud 1868. a. Alles 1938. aastal väljaantud K. perekonnaseisumetniku tunnistusest nähtub, et 13. detsembril 1878. a. Vana-Antslas sündis tütarlaps H. R., isa K. R., ema S. R. Kui see tunnistus käib kaebaja H. V. kohta ja siit järeldub tema tõeline sünniaeg, siis tähendab, et nimekirjade sisseandmise ajal oli H. V. sünniaasta näidatud kooskõlas tol ajal käsitada olnud dokumentidega. Neid asiolusid ei ole jaoskonnakohtunik arvesse võtnud, ega kaalunud tahtlikult vale teadete andmise küsimuse otsustamisel.

(Adm. os. t. 196 — I — 1939. a., ots. 21. IX 1939. a.)

4. Riigikohtule antud revisjonikaebuses A. V. palub tühistada kaevatud jaoskonnakohtuniku otsuse, seletades oma kaebuses asunduskohale asuja raskustest ja suurtest kuludest, mida ei kata asundustalust saadav tulu, ega asunduskapitalist saadav laen. Temal kõrvalteenistus olnud 60—70 kr. kuus, mis 4-lükmelise perekonna toitmiseks ära kulunud ja seda ei võivat võrrelda juhusega, kus see tasu võiks ulatuda mitmetesse tuhandetesse kroonidesse. Ilma kõrvalteenistusega ei saavat läbi ja kui teenistus tõusvat normi, mis kuulub maksustamisele, siis ometi olevat see uudismaa asuniku töö tagajärg. Ka tema kulude osa ulatuvat kaugelt üle kogukonnamaksu alla kuuluva tulumaksu. Ei olevat usutav, et maksusoodustused oleksid seadusega antud ainult neile üksikuile asunikele, kes omades suuremat kapitali, ei tarvitse väljaspoolt tunduvalt teenida. — Omal koosolekul 30. aprillil 1938. a. J. vallavolikogu, võttes vastu kava maksukohuslaste liigitamise ja maksumäärade kohta, liigitanud ka kaebaja kui maksukohuslase ja määranud ka temale vastavad kogukonnamak-

sud, kuigi Asundusseaduses antavad maksusoodustused olnud enne seda kehtima hakanud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et A. V. revisjonikaebus tuleb jätta tagajärjeta. Asundusseaduse (RT 37 — 1938) § 43 p. 2 ja 3 järgi vabastatakse uudismaale rajatud uued talud, nende pidajad ja viimaste juures elavad perekonnaliikmed 5 aasta jooksul, arvates asumise algusest, kohaliku omavalitsuse maksudest. Jaoskonnakohtunik on seda seadust õieti tõlgendanud ja kohaldanud vastavalt käesoleva asja oludele, asudes seisuko-

hale, et seda seadust ei või tõlgendada laien-davalt. Asundusseadus, andes maksusoodustused uudismaale rajatud talude pidajatele, võis silmas pidada ikkagi ainult neid maksusid, mis on seotud uudismaa pidamisega ja ei võinud luua soodustusi teistel alustel määratavate maksude kohta. Samuti on õige jaoskonnakohtuniku seisukoht, et vallavolikogu koosolekul 30. aprillil 1938. a. ei ole kaebaja kohta ühtegi konkreetset otsust tehtud, mis põhjustaks kaebamist administratiiv kohtu korras.

(Adm. os. t. 161 — I — 1939. a., ots. 15. IX 1939. a.)

Kirjandust.

UKS TARVILIK KÄSIRAAMAT.

Möödunud aasta lõpul ilmus raamatutule käsiraamat, mille järgi oli tungiv vajadus. See raamat on „Riigiasutiste tööpiirkonnad“, koostanud Teedeministeeriumi Maanteede Talituse asjaajaja A. Rava.

Vajadus säärase käsiraamatu järgi oli olemas, kuna asjaajamises tekib alatasa tarvidus kindlaks määrata missugusele ametiasutisele mingi asjatoimetus allub. Samuti on sagedasti tarvis selgitada mõne koha või asjaosaliste elukohtade kuuluvust ühe või teise ametiasutise tegevuspiirkonda. Niisugustele ja muudele sarnastele küsimustele saab vastuse kõnesolevast raamatust. Neid andmeid saab küll ka Riigi Teatajast, kuid sealt on andmete hankimine sageli õige tülikas. Pealegi sisaldab see raamat andmeid, mida Riigi Teatajas ei leidu või mida senini üldse ei ole trükitud avaldatud.

Autor on seadnud endale ülesandeks koostada lühikese, kuid võimalikult täieliku ja selge ülevaate riigiasutiste tööpiirkondadest. Peab ütleva, et see ülesanne on rahuldavalt täidetud. Raamat sisaldab andmeid

vist küll kõikide riigiasutiste kohta, millede võimkond ei ole üleriiklik, vaid on piiratud teatud kindlaksmääratud tegevuspiirkonnaga. Raamatu sisu koosneb peamiselt mitmesugustest ülevaatlikest tabelitest; teksti osa on kirjutatud lühikeste, kuid selgete ja täpsete, nii öelda telegrammi stiilis lausetega, mis säärase käsiraamatu puhul ongi soovitatav. Puudusena võiks vast mainida seda, et raamatus ei leidu andmeid politseikonstaablite rajoonide kohta, mida vahest ehk mõnel ametiasutisel tarvis oleks.

Raamatus on toodud ka Administratiivmenetluse seaduse täielik tekst. See seadus on tähtsamaks juhiseks asjaajamisel mitte ainult riigi- ja omavalitsusasutistele, vaid ka kodanikele, kellel nende asutistega tegemist. Selle seaduse sissevõtmine kõnesolevasse käsiraamatusse peaks seega olema tarvilik, seda enam, et Riigi Teataja vastavad numbrid on müügilt lõppenud.

Kokkuvõttes võib ütelda, et selle käsiraamatu kasutamine võimaldab tööd tunduvalt hõlbustada ja lihtsustada ning nii mõnelgi juhul võimaldab vältida liigset kirjavehetust.

Igas omavalitsuses, samuti ka iga omavalitsustegelase ja -ametniku, kui ka administratiiv- ja omavalitsustegevuse t ja üldseadusandlusest huvitatud isiku laual ei tohiks puududa

Eesti Maaomavalitsuste Liidu häälekandja

„Maaomavalitsus“

mille tellimine 1940. a. peale on avatud.

Ajakiri „M A A O M A V A L I T S U S“ algab käesoleva aastaga 18. aastakäiku ja ilmub kuus korra, 12 numbrit aastas.

Ajakirja „M A A O M A V A L I T S U S E“ ülesandeks on kaitsta omavalituse põhimõtet, seista valvel omavalitsuste huvide eest, kaitsta nende õigusi, aidata kaasa omavalitsuste tegevuse korraldamisele, anda omavalitsustegelastele juhtnööre ja laiendada nende teadmisi, olles sellega igale omavalitsustegelasele vajaliseks käsiraamatuks.

„M A A O M A V A L I T S U S“ püüab oma sisult olla mitmekesine ja puudutada võimalikult kõiki omavalitsuste ellu ja tegevusse puutuvaid alasid.

Üldosas avaldatakse artikleid ja kirjutisi omavalitsuste ellu puutuvate päevaküsimuste kohta, selgitatakse maksvaid seadusi ja arvustatakse seaduse eelnõusid, tuuakse ülevaateid ja statistilisi andmeid omavalitsuste tegevusalade kohta ning avaldatakse juhatuskirju omavalitsuste tegevuse kohta.

Omavalitsuste päevauudiste osas tuuakse üldtähtsusega teateid seadusandluse ja omavalitsustesse puutuvate sündmuste üle.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevuse osas tuuakse sõnumeid tähendatud asutuste tegevuse kohta.

Välismaade omavalitsuste osas märgitakse ära tähtsamad sündmused välismaa omavalitsustes ja nende tegevuses.

Omavalitsuste tegelaste osas märgitakse ära meie tuntumate omavalitsustegelaste tähtpäevad. **Riigikohtu seletuste osas** avaldatakse omavalitsustesse puutuvaid otsusi. **Kirjanduse** osas tutvustatakse omavalitsustesse puutuva kirjandusega ja **Küsimuste ning vastuste** osas lahendatakse lugejate poolt saadetud praktilisi õigusteaduslikke ja omavalitsuste asjaajamise puutuvaid küsimusi.

„Maaomavalitsusele“ on kaastööd teinud ja lubanud teha Ülikooli õppejõude, kõrgemaid kohtutegelasi, Riigikogu liikmeid, kõrgemaid riigiametnikke ja tegelikke omavalitsustegelasi.

„Maaomavalitsuse“ tellimise hind on 1940. a.: aastas 5 kr., pooles aastas 2 kr. 50 senti.

„Maaomavalitsuse“ tellimisi võtavad vastu: Ajakirja „Maaomavalitsuse“ talitus Tallinnas, Müürivahe 16, kõik postkontorid, postiagentuurid, maaomavalitsused, vallasekretärid ja ajalehtede tellimiste vastuvõtjad.

Tellimise aadress: Tallinn, Müürivahe 16, „Maaomavalitsuse“ talitus.

„M A A O M A V A L I T S U S E“ toimetus ja talitus.